

Rákosi és Eisenhower virtuális titkos tárgyalásai ^[1]

A forrásközlés a magyar párt- és kormány küldöttség 1953. júniusi útjával kapcsolatosan közöl olyan háttérforrásokat, amelyek a Rákosi Mátyás pozícióját gyengíthették a szovjet vezetéssel szemben. Eszerint szovjet engedély nélkül tárgyalások folytak "a külügyminiszter vagy hasonló más, magas állású személy, például Rákosi elvtárs" amerikai látogatásáról.

Bevezetés

Az SZKP KB Elnöksége által - személyi összetételében is meghatározott - Moszkvába rendelt magyar küldöttség 1953. június 13-16-án tartózkodott a Kremlben. A szovjet és a magyar fél június 13-án és 16-án tanácskozott, 14-én a magyar küldöttség tartott megbeszélést [L. Jegyzőkönyv a szovjet és a magyar párt- és állami vezetők tárgyalásairól (1953. június 13-16.) közli: T. Varga György. *Múltunk*, 1992. 2-3. sz. 234-269.], 15-én a Szovjetunió és Jugoszlávia ismét felvette a diplomáciai kapcsolatokat. Ez az egybeesés akár véletlen is lehet, az viszony tény, hogy Magyarország határos volt a két országgal - Ausztriával és Jugoszláviával -, amelyekkel a Sztálin utáni szovjet vezetésnek az európai térségben stratégiai tervei voltak. Márpedig a nagyhatalmi külpolitika érdekei megkövetelték, hogy a Szovjetunió konszolidálja a szövetségi rendszeréhez tartozó országok helyzetét, mivel a szilárd háttér kedvezően befolyásolhatta tárgyalási pozícióit. [Vö. Vásárhelyi Miklós: Az első meghiúsított reformkísérlet. Az 1953-as kormányprogram. *Medvetánc*, 1988. 2-3. sz.]

Ismeretes, hogy az MDP új politikai irányvétele ezen a tanácskozáson vette kezdetét, szovjet kezdeményezésre és szovjet érdekek alapján. A politikai intervenció tényén mit sem változtat, hogy a beavatkozás kedvező feltételeket biztosított a magyar fejlődés számára, kivált, ha tekintetbe vesszük, hogy az érdekek közössége kérészetelűnek, míg az alávettség tartósan bizonyult.

A moszkvai tanácskozásról részletes ismertetést ad Rainer M. János kiváló Nagy Imre - biográfiájában. [Rainer M. János: Nagy Imre. Politikai életrajz. Első kötet 1896-1953. 1956-os Intézet. Budapest, 1996. 509-520.] A történet leírását azonban - megítélésünk szerint - vitatható értelmezéssel és indokolatlanul sommásan a következő sorokkal zárja: "... a kioktatásnak még korántsem volt vége. Előbb Malenkov indítványára a szovjet vezetés Bata Istvánnal váltotta fel Farkas Mihályt a honvédelmi miniszteri tisztségben, majd Malenkov és Berija gyakorlatilag azzal vádolták meg Rákosit, hogy az Egyesült Államok vezetőivel keresett kapcsolatot, s erről nem tájékoztatta vezetőtársait. Legvégül Berija Péter Gábor ügyének felülvizsgálatát szorgalmazta. Csak mindezek után bocsátotta el a magyar küldöttséget Malenkov azzal, hogy "A magyar elvtársak képesek lesznek a határozati javaslat kidolgozására és elegendő erejük lesz a hibák kijavítására." Ahogy az audienca befejeződött, a magyar küldöttség azonnal hazautazott." [Rainer i.m. 519-520.]

Az első két dokumentummal és a hozzájuk kapcsolódó megjegyzéseinkkel azt kívánjuk valószínűsíteni, hogy a moszkvai tanácskozás záró szakasza ennél sokkalta nagyobb figyelmet érdemel; a harmadik - közel kilenc hónappal később kelt - irat az első kettőhöz közös személyek révén kapcsolódik, egyszersmind tárgyunkkal összefüggő részletei - még inkább a tüzetesebb vizsgálat várható hozadéka - miatt mindenképpen közlésre méltó; ezúttal azonban kommentárt nem igényel.

A tanácskozás jegyzőkönyve alapján bizvást ténynek tekinthetjük, hogy az események pontosan kidolgozott forgatókönyv szerint játszódtak le. Ennek megfelelően a végső jelenetnek is megvolt a maga hatásosnak szánt dramaturgiai funkciója. Rákosi Mátyás is így élte meg, hét évvel utóbb sem szabadulva meg az élmény nyomaszó hatásától: "Az ülés vége, hogy úgy mondjam, a csattanója egy felszólítás volt hozzám, hogy informáljam a jelenlevőket az Eisenhowerrel folytatott titkos tárgyalásaimról." [Rákosi Mátyás: *Visszaemlékezések 1940-1956*. Napvilág Kiadó, Budapest, 1997. 917.]

Két szempontból is kívánatosnak tartjuk a jegyzőkönyv végének szó szerinti közlését. Részint azért, mert megkönnyítheti a közölt dokumentumok és okfejtésünk értelmezését, részint azért, mert a három kérdés - legalábbis véleményünk szerint - kapcsolódik egymáshoz:

"Malenkov elv.: A tanácskozás megmutatta, hogy a magyar elvtársak, akik tanácsért jöttek hozzánk, a szovjet elvtársak javaslatait helyeseknek tartják. Az itt kialakított rendszabályokat nem erőszakoljuk rá Magyarországra, hanem azok megfelelnek Magyarország érdekeinek.

Néhány konkrét kérdést kell még megbeszélni.

Megkérdezi, hogy Farkas elvtárs tanul-e, ért-e valamit a hadi tudományhoz.

Rákosi és Gerő elvtárs: Igen, Farkas elvtárs komolyan tanul, a szovjet tanácsadó elvtársaknak is ez a véleménye.

Bulganyin elv.: Van-e Farkas elvtársnak akadémiai végzettsége?

Rákosi és Gerő elvtárs: Farkas elvtársnak nincs akadémiai végzettsége.

Malenkov és Bulganyin elvtársak: Javasolják, hogy Farkas elvtársat mint a párt ügyéhez hű és tehetséges elvtársat küldjék a Szovjetunióba vezérkari akadémiára 1-2 évre, mert arra a tudásra szükség van, amit az akadémia ad. Ki lehetne nevezni honvédelmi miniszterre Bata elvtársat, vagy más elvtársat.

A Központi Vezetőség ülésén két előadó legyen: Rákosi és Nagy elvtársak.

Malenkov elv.: Kiszeljov elvtárs jelentése szerint a budapesti USA-követ az angol követségen rendezett fogadáson azt javasolta Molnár Erik és Berei Andor elvtársaknak, hogy a magyar kormány egyik tagja (szó volt Molnár Erik elvtársról és Kiszeljov elvtárs jelentése szerint Rákosi elvtársról) találkozzon az amerikai kormány valamelyik tagjával, esetleg Eisenhower elnökkel és tanácskozzanak [a] Magyarország és az USA közti vitás kérdésekről.

Rákosi elv.: Nem tudtam arról, hogy saját személyem is szóba került, sem azt, hogy az amerikai követ szerint Eisenhower is részt venne a tárgyaláson. Amikor erről az ügyről értesültem, utasítást adtam, hogy azonnal közöljék a dolgot Kiszeljov elvtársal.

Malenkov, Berija elv.: Rákosi elvtárs két hibát követett el ezzel az esettel kapcsolatban:

1. Nem biztosította, hogy a Politikai Bizottság tagjai az USA tapogatózásáról tudomást szerezzenek és nem vitatta meg a kérdést a pártvezetés tagjaival. Ez példa az egyszemélyi vezetésre, a kollektív vezetés hiányára. Megengedhetetlenek az ilyen módszerek. Ilyen módszerekkel nagy hibákat lehet elkövetni. Miért a külügyminiszterrel függ, hogy kinek küld ilyen eseményről értesítést? Az USA követe négy személlyel tárgyalt erről a kérdéssel és a PB tagjai nem tudnak róla. Rendet kell teremteni, mert ilyen módszerekkel el lehet veszíteni Magyarországot.
2. Rákosi elvtársnak az volt a szándéka, hogy az amerikaiak javaslatát a kormány elé terjeszti. Helytelen eljárás, hogy az amerikai követnek egy banketten tett kijelentésével a magyar kormány foglalkozik. [A] jövőben a PB tagjai ne mondják, hogy ezt vagy azt nem tudták. Maguk is követeljük, hogy mindenről tudjanak, mert az országért együttesen felelősek.

Berija elv.: Makacszkodás tapasztalható a magyar elvtársak részéről - elsősorban Rákosi elvtárs részéről - a Péter-ügy - felülvizsgálatával kapcsolatban. Az ügy kivizsgálására Magyarországra küldtek 4 elvtársat. Rákosi elvtárs Moszkvába utazása előtt magához hívatta ezeket az elvtársakat. (Rákosi elvtárs: Ők jöttek, nem hívtam őket.) Két óra hosszat tartott a megbeszélés. Ebből 12 percet beszéltek a szovjet elvtársak, 1 [óra] 50 percet Rákosi elvtárs és kioktatta őket, hogyan folytassák a vizsgálatot. Ha hibákat követtünk el, fel kell azokat tárnunk, mert a makacszkodás még súlyosabb hibákhoz vezet."

Rákosi Mátyás már a moszkvai tanácskozás másnapján (!) kézhez kapta az öt ért váddal kapcsolatos, Berei Andor - a külügyminiszter első helyettese - által aláírt feljegyzést. A dolog világos: Rákosi percnyi késedelem nélkül tájékozódni akart és legott tájékoztatni szovjet elvtársait. Csakhogy: miért kellett Berei Andornak ugyanabban a tárgyban a következő napon, június 18-án újabb feljegyzést készítenie? Azért, mert csak a második feljegyzés igazolja - méghozzá pontról-pontra - a

Rákosi által Moszkvában mentegetőzésül elmondottakat. Rákosi állításainak sorrendjében: 1. Az amerikai követ a Külügyminisztérium angol-amerikai osztályával folytatott beszélgetésben Rákosi nevét is említette, de - írja Berei - "Ezt Rákosi elvtársnak pótlólag nem jelentettem, ami részemről komoly mulasztás volt." 2. "Arról, hogy a magyar kormány képviselőjét Eisenhower fogadná vagy vele tárgyalna, a követ senkinek sem beszélt." (Alighanem Rákosi sugallta a második feljegyzés preventív célzatú utolsó bekezdését is.) 3. "Amikor Rákosi elvtárs utasítása értelmében (kiemelés tőlem - T.V.Gy.) Kiszjeljov nagykövetet részletesen tájékoztattam..."

Mindazonáltal Rákosi sohasem felejtette el az első feljegyzésnek azt az információját, hogy Kiszjeljov június 8-án felkereste (!) Bereit, akitől olyan részletről is tájékoztatást kapott, amiről Rákosi nem. Ez lehetett az utolsó csepp Rákosi poharában, ami már június 16-án csordultig telt, amikor is - visszaemlékezései szerint - "Molotov felolvasta az erre vonatkozó követi jelentést" [Rákosi i.m: 917.] Rákosi ettől kezdve az ellene irányuló összeesküvés kulcsfigurájának - és persze Berija emberének - tekintette Kiszjeljovot, aki Farkas Mihály és Péter Gábor ügyében is - közvetlenül vagy közvetve - szerepet vállalt. Annak kapcsán, hogy Farkas Mihályt 1953. augusztus 12-én ismét beválasztották az MDP KV Politikai Bizottságába, visszaemlékezéseiben a következőket írta: "Néhány napon belül aztán kiderült, hogy Farkas mint Nagy Imre lelkes híve és támogatója fogott a munkához. Egyre nyilvánvalóbb lett, hogy megegyeztek egymással, egymás kezére dolgoznak. Arra lettem figyelmes, hogy Nagy Imre kétes értékű vagy vitatható javaslatait Farkas teljes erővel támogatta, vagy megfordítva. Egyszóval látható volt, hogy egymás kezére dolgoznak. Mikor utánanéztem a dolognak, megállapítottam, hogy Farkas szoros kapcsolatban állott Kiszjeljov [sic!] szovjet követtel, aki jelen volt azon a júniusi Moszkvában lefolyt tanácskozáson. (Első ízben történt, hogy a követet bevonták ilyen tanácskozásba, azelőtt a párt és állam képviselőit külön kezelték. Már a Titóval kitört konfliktus idején felfigyeltem arra, hogy Sztálin Titónak azt írta, hogy a szovjet követ nemcsak az államot, de a pártot is képviseli az illető országban. Gyakorlatban azonban csak ott, a tanácskozáson tapasztaltam ezt először. Azt is tapasztaltam, hogy Kiszjeljov e tanácskozás után érezte, hogy Budapesten a KPSZSZ [SZKP] képviselője is.) Farkasnak azelőtt is megvolt az a módszere, hogy katonai tanácsadói révén külön összeköttetést épített ki magának, aminek hatását 1959-ben Sztálinnál már elég keservesen tapasztaltam. Most megtudtam, hogy együtt teniszezik a követtel, miközben informálja a párt belső ügyeiről, s közben kétségkívül igyekezett őt a maga számára megnyerni. Később tapasztalnom kellett, hogy átadta a PB olyan anyagát, pl. Kovács István ellenem tett bejelentését, amelyet a PB még nem tárgyalt le. Ezek után biztosra vette, hogy Farkas visszahelyezésében benne volt Kiszjeljovnak a keze is, s nem volt kellemes tudat számomra, hogy ő is ellenem intrikál, mert már júniusban, az Eisenhower-kásánál tapasztaltam, hogy mi jöhet ki az ilyesimből." [Rákosi i.m.: 942-943.]

(Emlékezetbe idézzük, hogy Farkas Mihályt - az 1953. júniusi szovjet elközelésnek megfelelően - az MDP KV PB 1955. szeptember 1-jei határozata értelmében Vorosilov Akadémiára küldték. Igaz, ugyanazon testület 1956. március 3-án olyan határozatot hozott, hogy visszahívják.)

Péter Gábor ügyének kezelése is bizantin jellegű. 1953. május végén, amikor a szovjet vezetők egyedül Rákosival tárgyaltak, Berija azt javasolta, hogy az ügy felülvizsgálatára a Szovjetunió hivatalos bizottságot küldhessen Magyarországra. Rákosi vonakodott: "... hivatkoztam arra, hogy az ügynek minden aktája ügyis az illetékes szovjet szervek rendelkezésére áll, majd azt javasoltam, hogy a Magyarországon már dolgozó szovjet belügyi tanácsadókból állítsunk össze ilyen bizottságot." [Rákosi i.m. 910-911.] Természetesen Berija - és a szovjet vezetők - akarata érvényesült. A hivatalos bizottság vezetőjének Arszenyij Vasziljevics Tyiskov szovjet diplomatát bízták meg, aki korábban a Szovjetunió budapesti nagykövettségének tanácsosa, majd 1949-ban rövid ideig nagykövet volt. [Tyiskov - Tyimofejev álnéven - 1945 végéig az OZNA, vagyis a Tito létrehozta Népi Védelmi Bizottság fő tanácsadójának posztját töltötte be. L. Christopher Andrew és Vaszilij Mitrohin: A Mitrohin-archívum. A KGB otthon és külföldön. Talentum Kiadó, 2000. 353.] Rákosi szerint a Tyiskov-bizottság egyfelől Péter Gábort mentő akció volt, másfelől ellene igyekezett kompromittáló adatokat gyűjteni. [Rákosi i.m. 911.] Rákosi merőben másként írja le a júniusi moszkvai látogatás előtt történeteket, mint Berija: "Tyiskov a Moszkvába utazásom előtti délután maga kérte telefonon, hogy fogadjam a bizottságot. Nekem semmi okom nem volt a bizottságot fogadni, s azt meg is mondtam. Tyiskov azonban ragaszkodott hozzá, s én abban a hiszemben, hogy valami fontos közlése [sic!] van, fogadtam. Mikor azonban megjelentek nálam a bizottság tagjai, kiderült, hogy e megbeszélést Tyiskov azért kérte, mert véletlenül (!) megtudta, hogy másnap Moszkvába utazom, s feltételezte, hogy ott e bizottság munkája is szóba kerül. A valóságban a megbeszélés egyetlen célja volt egy kis 'segédanyag' szállítása Berijának." [Rákosi i.m.]

Röviden összegezve: a moszkvai tanácskozás befejező szakaszának az volt a célja, hogy Rákosira rájesszen és a szovjet vezetők döntésének maradéktalan végrehajtására készítse csakúgy, mint az összejevetel többi magyar résztvevőjét. Ezt a megállapítást megerősíti Rákosi Mátyás visszaemlékezésének következő részlete: "Mikor Berija kezdett túlságosan ad hominem [személyhez szólóan] foglalkozni velem, annyira, hogy miatta már alig tudtam a tárgyalás menetét figyelemmel kísérni, megpróbáltam egyszerűen nem figyelni rá. A hatás azonban elmaradt, illetve csak annyiban mutatkozott, hogy még előbb megjegyzéseket tett, s nyíltan szidalmazta a népi demokráciák vezetőit. Ilyeneket eresztett meg: 'Ulbricht! Finom generalszkekreter! Porosz őrmester, semmi egyéb!' Végül hallatlan szemtelenséggel ilyeneket kezdett, most már részben a szovjet felé fordulva mondani: Érdekes ember ez a Rákosi! Számára mindenki kémgyanús, még Gerő is! Ó maga pedig ugyanakkor minden gyanún felül áll! (Ezt egyébként a búcsúzásnál, ezúttal az oroszul értő magyar elvtársak füle hallatára is megismételte. Én csak néztem, hogy mit szólnak ehhez a magatartáshoz a szovjet elvtársak, de senki ezt szövé nem tett, valószínűleg azért, mert egyébként a vezetés láthatóan Berija kezében volt.)" [Rákosi i.m. 918-919.]

Jelen közlést nem tartjuk - az első két dokumentum vonatkozásában sem - rendszeres vizsgálatnak. A tudományos igényű értelmezési kísérlet megköveteli további források feltárását és kritikai elemzését. Csupán példaként említem, hogy a moszkvai tanácskozásról természetesen nemcsak a magyar (Szalai Béla), hanem a szovjet fél (Rákosi visszaemlékezése szerint Kiszjeljov) is készített jegyzőkönyvet; ez utóbbi hozzáférhetősége gyarapíthatná ismereteinket.

iratokat betűhíven közöljük. Lelőhelyük MOL M-KS-276.f. 65/216.ő.e.

Források

Feljegyzés 1.

Az angol követség június 2-i fogadásán Ravndal amerikai követ által nem hivatalosan felvetett kérdésről /amely arra irányult, hogy a kormány egy magas állású kiküldöttje az Egyesült Államokban megbeszélje a Magyarország és az Egyesült Államok közötti függő kérdéseket/ még aznap este telefonon értesítettem Rákosi elvtársat és az erről szóló közlést másnap reggel felvételtem a Külügyminisztérium június 3-i szigorúan titkos napi jelentésébe. Ezen közlések azoknak a beszélgetéseknek alapján történtek, amelyeket Ravndal a külügyminiszterrel, külügyminiszter-helyettesével és a politikai főosztály vezetőjével folytatott. A Ravndal által az angol-amerikai osztály vezetőjével /Gál elvtárs/ folytatott beszélgetésről szóló feljegyzésről akkor még nem volt tudomásom és minthogy Rákosi elvtárs nevét Ravndal csak Gál elvtársal folytatott beszélgetése folyamán említette meg /abba a formában, hogy "a külügyminiszter vagy hasonló más, magas állású személy, például Rákosi elvtárs" meghívásáról lehetne szó/, erről a tájékoztatásban nem történt említés. Amikor Kiszjeljov elvtárs június 8-án felkeresett, a feljegyzésről már tudomásom volt és így őt erről a részletről is tájékoztattam.

A Ravndalal folytatott beszélgetésem folyamán arra a kérdésemre, hogy a kezdeményezés az Egyesült Államok kormányától indul-e ki, a követ azt felelte, hogy ő, amikor március és április hónapokban az Egyesült Államokban tartózkodott, beszélt Eisenhower elnökkel és az amerikai kormány több tagjával, akik előtt ezt a kérdést saját kezdeményezésére szóba hozta és akik azt felelték neki, hogy tisztára informatív jelleggel a kérdést felvetheti. Más vonatkozásban Eisenhower neve egyik beszélgetésben sem merült fel.

Berei Andor

Feljegyzés 2.

Az Egyesült Államok követe által az angol követség június 2-i fogadásán felvetett kérdésről aznap este telefonon értesítettem Rákosi elvtársat és az erről szóló közlést június 3-án reggel felvételtem a Külügyminisztérium szigorúan titkos napi jelentésébe. Ez a tájékoztatás azoknak a beszélgetéseknek alapján történt, amelyeket az Egyesült Államok követe a miniszterrel, velem és a politikai főosztály vezetőjével folytatott, amelyekben Rákosi elvtársról nem történt említés. A külügyminiszter és én csak később szereztünk tudomást az angol-amerikai osztály vezetőjének írásos feljegyzéséről, amely szerint az Egyesült Államok követe ugyanakkor a vele folytatott beszélgetésben Rákosi elvtárs nevét is említette. Ezt Rákosi elvtársnak pótlólag nem jelentettem, ami részemről komoly mulasztás volt. Amikor Rákosi elvtárs utasítása értelmében Kiszjeljov nagykövetet részletesen tájékoztattam, az angol-amerikai osztály vezetőjének feljegyzéséről már tudomásom volt és ezt a részletet is közöltem vele.

Eisenhowerről a követ a beszélgetésekben csak az általam feltett kérdéssel kapcsolatban tett említést, amennyiben elmondta, hogy amikor az Egyesült Államokban tartózkodott, beszélt Eisenhowerrel és az amerikai kormány több tagjával, akik előtt ezt a kérdést szóba hozta és akik állítólag megengedték neki, hogy tisztára informatív jellegű lépéseket tegyen. Arról, hogy a magyar kormány képviselőjét Eisenhower fogadná vagy vele tárgyalna, a követ senkinek sem beszélt.

Az Egyesült Államok követe más ügyben f. hó 11-én látogatást tett a Külügyminisztériumban, a június 2-án felvetett kérdésre azonban nem tért vissza.

Berei Andor

Feljegyzés 3.

Tárgy: Ravndal amerikai követ látogatása Rákosi elvtársnál.

Ma délben 12 órakor Rákosi elvtárs fogadta Ravndal amerikai követet, az utóbbi saját kérésére. A követ közölte, hogy azért kérte ezt a látogatást, mert rövidesen 6 hét szabadságra az Egyesült Államokba utazik, találkozni fog Eisenhowerrel, akinek első kérdése az lesz, hogy beszélt-e Rákosival. Rákosi elvtárs azt válaszolta, hogy amint látja, kérését teljesítettük.

A továbbiakban a követ arról beszélt, hogy a külügyminisztérium segítségével jó nyelvtanárt sikerült találnia és most tanul magyarul. Ezek után megkérdezte, mi Rákosi elvtárs véleménye a genfi értekezlet kilátásairól és nem gondolja-e, hogy a berlini értekezleten elsikkadt a Szovjetunió külpolitikájának új vonala?

Rákosi elvtárs azt válaszolta, hogy számára a jelenlegi szovjet külpolitika egyáltalán nem új, mivel 1917 óta jól ismeri a szovjet külpolitikát. Már 1917-ben az volt Oroszország kormányának legelső külpolitikai lépése, hogy kiadta a békéről szóló dekrétumot, s a Szovjetunió azóta is állandóan a béke biztosítására törekszik. Persze, a Szovjetunió ellenségei nem hisznek abban, hogy a szovjet kormány őszintén békés politikát akar folytatni. Nem hittek ebben például a németek más időpontokban sem és 1941-ben sem, s láthattuk, hogy mi lett ennek az eredménye. Rákosi elvtárs kifejezte meggyőződését arról, hogy a Szovjetunió külpolitikájának komoly és őszinte célja a béke biztosítása, s hogy ez a külpolitika nem gyengeségből, hanem abból fakad, hogy a világ népeinek nagy többsége békét akar. Természetesen, a háború kirobbantása mindig két féltől függ, a Szovjetunió azonban sohasem robbantott ki háborút és a jövőben is minden erejével a háború kirobbanásának megakadályozására fog törekedni.

A továbbiakban Ravndal megkérdezte, Rákosi elvtárs véleménye szerint mit lehetne tenni a Magyarország és Amerika közötti viszony megjavítása érdekében? Úgy tapasztalja, hogy az utóbbi hónapokban barátságosabb lett a viszony, mert például vacsorára hívta meg a Szovjet nagykövetet, majd a lengyel követet illetve a külügyminisztérium vezető tisztviselőit, akik a meghívást el is fogadták.

Rákosi elvtárs válaszában közölte, hogy ennél a kérdésnél figyelembe kell venni egyrészt, hogy mi kis nemzet vagyunk, másrészt, hogy nem mi vagyunk a felelősek a két ország közötti viszony megromlásáért. Nekünk például nincsenek listáink, amelyek megtiltják különböző árucikkek exportját az Egyesült Államokba, mint ahogy az sem rajtunk múlik, hogy nem vagyunk tagjai az ENSZ-nek. Mi a magunk részéről arra törekszünk, hogy az egyenjogúság elvének kölcsönös tiszteletben tartása alapján erősítsük kapcsolatunkat valamennyi országgal, a magyar-amerikai viszony megjavítása terén azonban - a fentiekből kiindulva - a kezdeményezés nem jöhet a mi oldalunkról. A kezdeményezésnek az Egyesült Államok részéről kell megtörténnie, akinek erre ezer lehetősége van, például az, hogy kereskedelmi kapcsolatokat létesít Magyarországgal. Mi készséggel megvizsgálunk minden olyan javaslatot, amelyet a követ kormányja nevében ebben az irányban tesz.

A követ erre kifejtette, hogy még a jelenlegi körülmények között is nagyobb lehetne a két ország közötti kereskedelem, de ezt például olyan körülmények akadályozzák, hogy az amerikai követség jogtanácsosa egy évvel ezelőtt eltűnt, akire viszont nagy szükség lenne kereskedelmi ügyletek lebonyolításában.

Rákosi elvtárs közölte, hogy a jogtanácsos ügyéről nem tud, majd kérdésére a követ elmondta, hogy az említett jogtanácsost Dr. Gálnak hívják s egy év óta semmi közelebbit nem tud róla.

Rákosi elvtárs azt válaszolta, hogy a magyar törvények értelmében az amerikai követségnek jogában áll magyar állampolgárokat alkalmazni, s úgy gondolja, hogy van is számos magyar alkalmazottjuk, de természetesen azokat a személyeket, akik a magyar törvényeket megszegik, felelősségre vonják. Rákosi elvtárs közölte, hogy ahogyan a külügyminisztérium segítette a követnek jó nyelvtanárt találni, úgy bizonyára abban is készséggel segítségére lenne, hogy egy másik, magyarul jól tudó jogtanácsost találjon.

A követ azt válaszolta, hogy kb. háromszor fordult már ilyen kéréssel, illetve javaslattal a külügyminisztériumhoz, de még választ sem kapott. A továbbiakban elmondta, hogy 1951 óta az amerikai követségnek 9 magyar alkalmazottja tűnt el és nem kap választ, hogy mi történt velük. Ez számukra nagy nehézséget jelent, mivel a magyar hatóságok információja híján az illetők fizetését mindmáig kénytelen folyósítani, s ennek következtében más magyar személyeket nem alkalmazhat. Ha azonban választ kapna arra, hogy a 9 eltűnt személlyel mi történt, akkor az illetőket törölné a követség állományából és másokat venne fel helyükbe.

Rákosi elvtárs azt válaszolta, eddig nem volt tudomása arról, hogy magyar alkalmazottaikkal kapcsolatban ilyen természetű pénzügyi problémáik is felmerülnek.

Ravndal a továbbiakban arról beszélt, hogy tapasztalja gazdasági helyzetünk javulását, s hogy az Egyesült Államok közvéleménye és hivatalos körei szimpátiával fogadták a Magyarországon történt változásokat.

Rákosi elvtárs erre azt mondotta, olvassa az amerikai sajtót, s annak alapján nem tudja elhinni, hogy az Egyesült Államok hivatalos körei örülnének annak a változásnak, ami nálunk végbement, ő azonban teljesen megérti, hogy ennek nem örülnek. Ugyanez tapasztalható az "Amerika Hangja" adásaiból is, amelyek továbbra is kifejezetten ellenségesek Magyarországgal szemben és arra mutatnak, hogy az "Amerika Hangja" mögött álló magasabb körök nem viseltetnek szimpátiával az országunkban végbement változások iránt. Gazdasági helyzetünk azonban kétségtelenül erősödik, bár körülbelül egy évre van szükség ahhoz, hogy a hozott intézkedések gyümölcse látható legyen.

A követ megjegyezte, bizonyára a "Life" és hasonló amerikai újságok cikkeire gondol Rákosi elvtárs, amikor nem hiszi, hogy az Egyesült Államok hivatalos körei is kedvezően fogadták a legutóbbi magyarországi eseményeket, például a magánkezdeményezés felállítására vonatkozó intézkedéseket. Ő azonban biztosíthat, hogy ez így van, s ennek kifejezője volt az, amikor az amerikai kormány gyógyszersegélyt ajánlott fel Magyarországnak, - amely ajánlatra egyébként itteni működése alatt a legszebb jegyzékben kapta meg a választ. Az amerikai kormány ajánlatának nem volt propaganda célja, ezt mutatja, hogy a gyógyszert a magyar kormány osztotta volna szét, szemben a korábbi ajánlatokkal, amikor a szétosztást külföldi ügynökségek ellenőrizték volna.

Rákosi elvtárs közölte a követtel, hogy - amint az általa említett jegyzék is kifejtette - a gyógyszerre nem volt szükségünk, mivel a járványt a már korábban hozott intézkedésekkel meg tudtuk fékezni. Rákosi elvtárs megemlítette, hogy ugyanakkor, amikor az amerikai kormány gyógyszersegélyt ajánlott fel Magyarországnak, nem adott engedélyt arra, hogy penicillin gyárunkhoz Amerikában gépeket vásároljunk. Ebből is látható, hogy az amerikai kormány gyógyszerajánlatának propaganda mellékíze volt. A gyógyszerre nem volt szükségünk s az udvarias ajánlatra udvarias választ adtunk.

A továbbiakban Rákosi elvtárs elmondta a követtel, az amerikai sajtóból úgy látja, hogy az Egyesült Államokban is bizonyos változások történnek. Olvassa, hogy gazdasági nehézségeik vannak, a munkanélküliség növekszik, s az amerikai nép többsége egyre inkább látja, hogy nem lehet tovább folytatni az 5-6 évvel ezelőtt elkezdett háborús, fegyverkezési politikát, valamint azt is látja, hogy egyre inkább tarthatatlanná válik a 800 millió béketábor országai ellen irányuló blokádpolitika, amely egyébként sem járt semmi eredménnyel, mivel az említett országok saját iparukkal rendelkeznek.

Ravndal ekkor megköszönte a fogadtatást és eltávozott.

Végezetül Rákosi elvtárs ismételten közölte a követtel, hogy készséggel megvizsgáljuk minden javaslatát a két ország közötti viszony megjavítására vonatkozólag.

Ravndal látogatása körülbelül 30 percig tartott.

Budapest, 1954. március 9.

Kapják: Rákosi Mátyás elvtárs
Nagy Imre elvtárs
Gerő Ernő elvtárs
Farkas Mihály elvtárs
Bata István elvtárs
Háy László, Betlen Oszkár,
Hartai László elvtárs

Címkék:

[Rákosi](#) ^[2]

[SZKP](#) ^[3]

[Rákosi Mátyás](#) ^[4]

[USA](#) ^[5]

Szovjetunió ^[6]

Eisenhower ^[7]

Kiadás: 4. évfolyam (2004) 6. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/rakosi_es_eisenhower_virtualis_titkos_targyalasai.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/rakosi_es_eisenhower_virtualis_titkos_targyalasai.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rakosi>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szcp>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rakosi-matyas>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/usa>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szovjetunio>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/eisenhower>